

Shiianuorten uskonnollinen toimijuus. Tapausesimerkkinä Stand4Hussain

Teemu Pauha
Helsingin yliopisto

Mina Bahmanpour
Mahdin Nuoret ry

Johdanto

(TEEMU) Musliminuoret ovat parinkymmenen viime vuoden aikana nousseet keskeiseksi tutkimusaiheeksi suomalaisen islam-tutkimuksen piirissä. Aihetta on käsitelty muun muassa useissa väitöskirjoissa (Alitolppa-Niitamo 2004; Hautamäki 2004; Isotalo 2015; Pauha 2018; Rissanen 2014) ja monivuotisessa *Nuoret muslimit ja resilienssi* -tutkimushankkeessa (ks. esim. Onodera, Tiilikainen & Oikarinen-Jabai 2019; Oikarinen-Jabai 2017).

Musliminuorten nousu aiempaa keskeisemmäksi tutkimusaiheeksi heijastelee muutosta, joka on tapahtunut ja tapahtumassa suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomalaisten muslimien enemmistö on pitkään ollut – ja on edelleen – ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajia. Suomessa syntyneiden ja kasvaneiden muslimien osuus ja merkitys kasvavat kuitenkin kaiken aikaa. (Ks. esim. Konttori & Pauha 2020, 237–240.)

Kun vastuu uskonnollisen yhteisön toiminnasta siirtyy pois ensimmäiseltä maahanmuuttajasukupolvelta, toiminnan painopisteet alkavat yleensä muuttua. Siinä missä ensimmäisen maahanmuuttajasukupolven uskonnollinen elämä on usein vahvasti suuntautunut heidän lähtömaahansa, Suomessa syntyneet ja kasvaneet sukupolvet harjoittavat uskontoaan yhä enemmän vuoropuhelussa suomalaisen yhteiskunnan kanssa. Heidän uskontonsa on yhä enemmän esillä ja vaikuttaa julkisessa tilassa, mikä edellyttää usein neuvottelua uskonnon roolista ja paikasta osana yhteiskuntaa. (Martikainen 2013, 129–130.)

(MINA) Muslimien määrä Suomessa on kasvanut tuntuvasti parinkymmenen viime vuoden aikana ja kuten todettu, myös Suomessa syntyneiden muslimien määrä on lisääntynyt. Toimivan inklusion toteuttamiseksi on syytä ymmärtää kasvavaa ja muuttuvaa vähemmistöryhmää. Kuitenkin islamin ympärillä tapahtuva keskustelu tuntuu (minusta) jämähtäneen paikoilleen syyskuun 11. iskujen jälkeen, eikä kohtaamani uskontoon liittyvien kysymysten laatu ole juurikaan muuttunut minun elinaikanani. Jotta voimme siirtyä eteenpäin keskustelussa, tulisi myös muslimeihin kohdistuvan tutkimuksen ottaa uusia askeleita. Hyvä kehityssuunta onkin nuoriin muslimeihin keskittyvä tutkimus.

(TEEMU) Maailman noin kahdesta miljardista muslimista arviolta 10–20 prosenttia on shiioja (ks. esim. Pew Research Center 2011). Enemmistö heistä on niin sanottuja 12-shiialaisia, mutta shiialaisuus pitää sisällään myös useita pienempiä suuntauksia. Tällaisia ovat esimerkiksi ismaililaisuus ja zaidilaisuus. 12-shiilaisuus on Iranin valtionuskonto, mutta shiitit ovat enemmistö myös Irakissa, Azerbaidžanissa ja Bahrainissa.

Käytännössä lähes kaikki tähänastinen tutkimus musliminuorista Suomessa on keskittynyt sunninuoriin – ja aivan erityisesti somalinuoriin. Uskontotieteilijä Joonas Timonen (2017) on omassa pro gradu -tutkielmassaan tarkastellut sunni- ja shiianuorten keskinäisiä suhteita, mutta muuten shiianuoriin keskittynyt tutkimus on loistanut poissaolollaan. Tilanne on ongelmallinen, koska varsin huomattava osa Suomen muslimeista on shiioja. Shiiojen määrä Suomessa lisääntyi erityisesti vuonna 2015, kun maahan tuli yli 32 000 turvapaikanhakijaa, joista valtaosa oli lähtöisin Irakista. Omien arvioideni mukaan Suomessa on tätä nykyä yli 100 000 muslimia, joista ehkä jopa yksi neljäsosa on shiioja. Shiialainen islam kuuluu täten Suomen suurimpien uskontoperinteiden joukkoon ja ansaitsee tulla tutkituksi.

Suomessa on tällä hetkellä kymmenkunta rekisteröityä shiialaista yhdyskuntaa. Resalat Islamilainen Yhdyskunta on niistä selvästi suurin yli 800 jäsenellään. Resalat toimii aktiivisessa yhteistyössä eri viranomaistahojen ja uskonnollisten yhdyskuntien kanssa: Yhdyskunta on osallistunut esimerkiksi Etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNOon ja erilaisiin uskontodialogitapahtumiin. (Uskonnot Suomessa -hanke 2018.) Se on myös aktiivisesti vastaanottanut koululaisryhmiä ja muita vierailijoita moskeijassaan Helsingin Mellunmäessä. Resalat järjestää säännöllistä toimintaa ainakin neljällä kielellä (arabiaksi, persiaksi, englanniksi ja suomeksi). Mahdin Nuoret -nuorisoyhdistys on hallinnollisesti itsenäinen, mutta toimii tiiviissä yhteistyössä Resalatin kanssa. Mahdin Nuoret esimerkiksi käyttää Resalatin tiloja omissa tapahtumissaan ja suuri osa sen jäsenistä on myös Resalatin jäseniä.

Muut shiialaiset yhteisöt ovat Resalatiin verrattuna selvästi vähemmän esillä yhteiskunnassa. Marko Juntunen (2016, 66–67) on tutkinut irakilaisia shiia-yhteisöjä Suomessa ja todennut niiden toiminnan keskittyvän irakilaisiin ja Irakiin. Juntusen tutkimat yhteisöt tarjosivat omalle jäsenistölleen monipuolisesti erilaisia uskonnollisia ja sosiaalisia palveluita, mutta eivät olleet edustettuina esimerkiksi Suomen muslimijärjestöjen tai eri uskontojen välisissä yhteistyöorganisaatioissa. Yhteisöt myös toimivat ja viestivät lähes pelkästään arabian kielellä.

(MINA) Suomen muslimit muodostavat hyvin monimuotoisen ryhmän niin kulttuurisesti kuin uskonnollisestikin. Usein muslimeista puhuttaessa ei tehdä eroa islamin eri suuntauksien edustajien välillä, mikä on toisinaan hyvä asia. Suomalaisten shiiojen kokemukset uskonnosta ja identiteetistä voivat kuitenkin olla hyvinkin erilaisia sunneihin verrattuna, sillä he elävät vähemmistöinä vähemmistön sisällä. Merkittävä osa Suomen muslimeista on shiamuslimeita ja näin ollen on syytä kiinnittää tutkimuksissa huomio myös heihin.

(TEEMU) Esittelemme tässä kirjoituksessamme yhden tapausesimerkin kautta shiialaisuutta Suomessa yleisesti ja shiianuorten uskonnollista toimijuutta erityisesti. Tapausesimerkkimme on Stand4Hussain-tapahtuma, jota shiianuoret ovat järjestäneet Helsingin keskustassa muistaakseen imaami Husainin¹ kohtaloa ja kertoakseen siitä myös muille kuin muslimeille.

¹ Arabialaisilla nimillä ei usein ole yhtä vakiintunutta kirjoitustapaa suomen kielessä, vaan sama nimi voidaan kirjoittaa usealla hieman erilaisella tavalla. Kumpikin meistä kirjoittajista on tässä tekstissä käyttänyt itselle tutuinta muotoa. Nimet "Husain" ja "Hussain" viittaavat siis samaan henkilöön, profeetta Muhammadin pojanpoikaan ja shiialaisen islamin kolmanteen imaamiin.

Me kaksi kirjoittajaa lähestymme aihetta erilaisista näkökulmista. Kirjoitan itse ennen kaikkea uskonnontutkijana. Olen tehnyt väitöskirjani nuorista suomalaismuslimeista (Pauha 2018), ja jatkan aiheen parissa myös väitöksen jälkeisessä tutkimuksessani. Tällä hetkellä keskityn nimenomaan shiianuoriin.

(MINA) Toimin aktiivisena shiianuorisojärjestö Mahdin Nuoret ry:ssä, ja olen ollut mukana järjestämässä Stand4Hussain-tempausta alusta asti. Tuonkin tässä kirjoituksessa esille shiianuoren näkökulmaa uskonnolliseen toimijuuteen avaamalla Stand4Hussainin merkityksiä nuorille itselleen.

(TEEMU) Väitöskirjani jälkeen olen miettinyt paljon akateemisen kirjoittamisen genrejä ja sitä, kuinka tiedettä voisi kirjoittaa jotenkin toisin. Minuun on tehnyt suuren vaikutuksen esimerkiksi Mary ja Kenneth Gergenin (2011) ajatus ”performatiivisesta yhteiskuntatieteestä” (*performative social science*). Vaikka tämä lyhyt tekstimme ei ole performatiivista yhteiskuntatiedettä Gergenien tarkoittamassa mielessä, olemme halunneet tässä kokeilla akateemista kirjoittamista hieman harvinaisemmassa genressä: dialogina. Sen sijaan, että yrittäisimme sulauttaa molempien ajatukset yhdeksi kokonaiskäsitykseksi tarkastelemastamme ilmiöstä, haluamme tuoda näkyväksi erilaiset tavat lähestyä sitä.

Toivon, että valitsemamme tyyli säilyttää meidän kummankin näkökulman erityislaadun ja luo näin kaksi toisiaan täydentävää kuvaa shiialaisuudesta ja shiianuorista Suomessa. Lisäksi toivon tämän lyhyen kirjoituksen omalta osaltaan edistävän suomalaisen shiialaisuuden tunte-
musta ja tutkimusta.

(MINA) Uskontoa ja ihmisiä tutkittaessa on haastavaa ottaa huomioon ilmiöiden moniulotteisuus ja rankkojakin rajoituksia joutuu usein tekemään. Tutkimustuloksien jäsentäminen ja selkeyttäminen saattaa häivyttää ihmisten kokemukset liian pelkistetyiksi, jolloin pyrkimys tuoda tutkimuskohteen ääni esille jää vajaan. Toivon, että kirjoituksessamme esiintyvä dialogi luo lisää syvyyttä esittelemämme ilmiön ymmärtämiseen ja herättää lukijoissa innostusta lähestyä uskonnontutkimusta uusien keinoin.

Imaamit shiialaisessa islamissa

(TEEMU) Sunnien ja shiiojen keskeisenä – ehkä keskeisimpänä – jakolinjana nähdään usein kysymys vallan periytyemisestä Profeetta Muhammadin jälkeen. Kun Muhammad kuoli vuonna 632, varhaisella muslimiyhteisöllä ei ollut yksimielisyyttä hänen seuraajastaan. Vallanperimyksiistöjen monista vaiheista on kirjoitettu runsaasti myös suomeksi (ks. esim. Hämeen-Anttila 1999). Tässä yhteydessä riittää todeta, että islamin enemmistöhaaraan, sunnalaisuuteen, vakiintuneen käsityksen mukaan yhteisön johtajan asema ei ole perinnöllinen, vaan muslimiyhteisö voi itse valita johtajansa. Shiialaisen käsityksen mukaan maailmassa on kaikkina aikoina Jumalan asettama imaami, joka kuuluu Profeetan sukuun ja takaa oikean uskonnon säilymisen. Imaami on Profeetan tavoin synnitön ja erehtymätön, ja hänelle kuuluu kaikki valta muslimiyhteisössä. Imaamien opetuksista ja teoista kertovat perimätiedot (*ahadith*, yks. *hadith*) ovatkin shiioille uskonnollisen elämän ohjenuoria siinä missä Profeettaa koskevat perimätiedotkin.

Shiialaisen islamin ensimmäinen imaami oli Profeetan serkku ja vävy Ali ibn Abi Talib (k. 661). Alia seurasivat imaameina hänen kaksi poikaansa: ensin vanhempi Hasan (k. 670) ja sitten nuo-

rempi Husain (k. 680). Husainin jälkeen jokainen imaami on ollut edeltäjänsä poika. Shiialaisuuden enemmistöhaara, 12-shiialaisuus, tunnustaa kaksitoista imaamia, joista viimeisin on elänyt kätöksessä vuodesta 874 asti ja palaa aikojen lopussa tuomaan oikeuden maailmaan. Imaamin ollessa kätkeytyneenä oppineet käyttävät uskonnollista valtaa hänen sijastaan. Oppineet eivät kuitenkaan ole imaamin tavoin erehtymättömiä, ja heidän auktoriteettiasemansa onkin monissa suhteissa lähellä uskonoppineiden asemaa sunnalaisessa islamissa.

On tärkeää huomata termin ”imaami” erilaiset merkitykset. Arabian kielen sana *imam* tarkoittaa yksinkertaisesti johtajaa. Usein termiä käytetään, kun puhutaan henkilöstä, joka johtaa yhteisöä rukouksessa. Tällaista imaamin tehtävää voi periaatteessa hoitaa kuka tahansa muslimi (tosin yleinen käytäntö on, että nainen voi johtaa pelkästään toisten naisten rukousta). Shiialaisessa islamissa ”imaami”-termiä käytetään kuitenkin myös selvästi rajatummassa merkityksessä viittaamaan koko muslimiyhteisön itseoikeutettuun johtajaan, joka on synnitön ja erehtymätön. (Madelung 2005.)

Shiialaisen identiteetin ja hartaudenharjoituksen kannalta erityisen tärkeä tapahtuma on Karbalan taistelu, joka käytiin vuonna 680. Shiialaisen islamin kolmas imaami, Husain, sai surmansa taistelussa yhdessä monien perheenjäseniensä kanssa. Tapahtuman muistoksi järjestetään vuosittain juhlallisuuksia, jotka etenkin shiiaenemmistöisillä alueilla voivat olla hyvin näyttäviä.

(MINA) Noin 50 vuotta Profeetta Muhammadin (rohk)² kuoleman jälkeen valtaan nousi tyranni, Yazid, joka sorti kansaansa. Yazid halusi vahvistaa valta-asemaansa ja vaati täten uskollisuuden valaa yhteiskunnassa hyvin kunnioitetulta Profeetan lapsenlapselta, Hussainilta (rh). Hussain (rh) ei kuitenkaan hyväksynyt sortavaa hallitsijaa ja kieltäytyi antamasta tälle uskollisuuden valaansa. Tämän seurauksena Yazidin tuhansien henkien armeija surmasi raa’asti Husainin (rh) ja hänen 72 seuraajaansa. Hussain (rh) kuoli islamilaisen kalenterin *muharram*-kuukauden 10. päivänä, josta tulee tapahtuman nimitys *ashura* (arabiaksi kymmenen = *ashara*).

Shiiamuslimit uskovat, että poliittisen ja uskonnollisen auktoriteetin olisi Profeetta Muhammadin (rohk) kuoleman jälkeen kuulunut siirtyä Alille (rh) ja tämän jälkeläisille. Tämän vuoksi Hussainin (rh) marttyyrikuolema on hyvin merkittävä tapahtuma shiiamuslimeille ja hänen uhraustaan muistetaan vuosittain erilaisten kulkueiden ja surujuhlien muodossa. Surujuhlat alkavat *muharram*-kuukauden alussa ja kestävät kymmenen päivän ajan.

² Kun islamilaisessa kielenkäytössä mainitaan Profeetta Muhammadin tai muun uskonnollisen merkkihenkilön nimi, on tapana toivottaa hänelle rauhaa, siunausta tai Jumalan armoa. Kirjallisessa tekstissä toivotukset usein lyhennetään. ”Rohk” tarkoittaa tässä ”rauha olkoon hänen kanssaan” ja ”rh” puolestaan ”rauha hänelle”.

Stand4Hussainin sanoma

(MINA) Myös Suomessa shiiausulimit surevat vuosittain Hussainin (rh) kuolemaa. Nuoret ovatkin kehittäneet perinteisten surujuhlien lisäksi erilaisia tempauksia, joiden kautta osoittavat kunnioitusta Hussainin (rh) muistolle. Yksi näistä tempauksista on Stand4Hussain, jonka nuoret vapaaehtoiset ovat järjestäneet Helsingin keskustassa *muharram*-kuukauden aikana jo viitenä peräkkäisenä vuonna. Tempauksen aikana nuoret pystyttävät teltan, joka on koristeltu *ashuran* tapahtumiin liittyvillä kalliografoilla, ja jakavat sieltä lämmintä kaakaota ohikulkijoille. Kaakaomukeihin on painettu lyhyt teksti siitä, miksi muistamme Hussainia (rh) vuosittain. Tapahtuman tavoitteena on luoda matalan kynnyksen kohtaamisia, joiden avulla voidaan rakentaa siltoja muslimiyhteisön ja muun yhteiskunnan välillä. Teema on vaihdellut vuosittain, ja viimeisimpinä teemoina ovat olleet mm. terrorismin vastustaminen ja kiusaamiseen puuttuminen. Tämänkaltaiset universaalit teemat tekevät *ashuran* tapahtumista helposti samaistuttavia ja osoittavat, kuinka Hussainin (rh) traaginen tarina on vieläkin ajankohtainen ja inspiroi meitä yhä edelleen – taistelu oikeudenmukaisuuden puolesta ei lopu koskaan.

Kuva 1: Mukeihin on painettu lyhyt teksti Hussainista, jotta viesti leviää myös heille, jotka eivät pysähdy juttelemaan. (2017)

(TEEMU) Ingvild Flaskerud (2018) on tutkinut norjalaisten musliminuorten Stand4Hussain-tapahtumia ja todennut niiden edustavan erityislaatuista islamilaisen teologian tekemisen tapaa, jota Flaskerud kutsuu ”katuteologiaksi” (*street theology*). Katuteologialle on tyypillistä se, että yllyke teologiseen pohdiskeluun tulee uskonyhteisön ulkopuolelta: ei-muslimien teltalla esittämät kysymykset haastavat musliminuoret pohtimaan omaa uskontoperinnettään ja tekemään sitä ymmärrettäväksi. Kun nuoret kertovat islamista ei-muslimille, he samalla jäsentävät omaa käsitystään islamin sanomasta.

Kamran Scot Aghaie (2004, 88–89) on tutkinut Husainin kuolemaan liittyviä uskonnollisia symboleita ja rituaaleja ja todennut, että vaikka Husainin marttyrikertomuksen ydin (*core-narrative*) onkin pysynyt samana, sitä on historian aikana tulkittu useiden erilaisten viitekehysten tai ”metanarratiivien” (*meta-narrative*) puitteissa. Aghaie (2004, 88–89) mukaan varhaisimmat kertomuksen versiot esittivät Karbalan konfliktin ennen kaikkea muslimien keskinäisenä välienselvittelyinä. Varhaisempien kertomusten merkitys oli ennen kaikkea pelastava: muistelemalla Husainin ja hänen perheensä kärsimyksiä uskovat saattoivat ansaita siunausta omaan elämäänsä (Aghaie 2004, 90–91). Myöhemmät tulkitsijat ovat puolestaan usein nähneet Husainin marttyrikertomuksen poliittisemmässä valossa: Husain on nähty roolimallina, joka edustaa muslimien kamppailua sortajiaan vastaan. ”Sortajat” ovat tulkitsijasta riippuen olleet esimerkiksi siirtomaavaltoja, terroristeja tai Iranin shaahin valtakoneisto.

(MINA) Stand4Hussain on järjestetty myös Norjassa ja Ruotsissa, ja tätä kautta itse asiassa idea tempaukseen rantautui myös suomalaisten shiianuorten pariin. Tapahtuman nimi on eräänlainen sanaleikki, jolla viitataan yhtäältä englanninkielen ilmaukseen ”to take a stand” eli puhua jonkin asian puolesta ja toisaalta myös itse teltaan (engl. *stand*). Idean esitti Suomessa ensimmäisen kerran Resalat Islamilaisen Yhdyskunnan imaami, minkä jälkeen tempaus suunniteltiin ja toteutettiin pienen vapaaehtoisjoukon voimin. Tämän jälkeen vapaaehtoisten määrä on kasvanut vuosi vuodelta siihen pisteeseen, että kaikkien panosta ei edes voida hyödyntää.

Kuva 2: Mukiin painettu teksti toimii usein jäänmurtajana, jonka kautta ohikulkijoiden on helpompi jatkaa keskustelua ja kysyä mahdollisia mieltään askarruttavia kysymyksiä. (2019)

Vastuu tempauksen järjestämisestä on sittemmin siirtynyt nuorisojärjestö Mahdin Nuoret ry:lle. Yhdistyksen hallitus huolehtii tapahtuman esivalmisteluista, kuten paikkavaroituksista ja teeman päättämisestä, minkä jälkeen vapaaehtoiset osallistuvat muuhun suunnitteluun ja toteutukseen. Stand4Hussain-tempausta on alusta asti luonnehtinut se, että se on täysin nuorten omaa käsialaa. Kaikki tapahtumaan liittyvä on nuorten itsensä tekemää ja suunnittelemaa. Resalat Islamilainen Yhdyskunta

on kuitenkin edelleen tempauksen iso tukija ja yhteistyökumppani ja heidän puoleltaan saadaan oheismateriaalit sekä muut välineet tempauksen toteuttamiseksi. Myös kansainväliset shiijajärjestöt ovat antaneet käyttöömmme valokuvia eri puolilla maailmaa järjestetyistä *ashura*-kulkueista, ja olemme laittaneet niitä näytille teltaan.

Kuva 3: Teltta koristellaan kalligrafiolla ja kuvilla *ashura*-kulkueista eri puolilta maailmaa. (2019)

(TEEMU) Norjan Stand4Hussain sai alkunsa vuonna 2012. Idea siihen saatiin kanadalaismuslimeilta, jotka olivat jakaneet vettä kadulla edellisvuoden

ashura-juhlan aikaan. (Flaskerud 2018, 491.) Stand4Hussainin leviäminen maasta toiseen – Kanadasta Norjaan ja sieltä edelleen Suomeen – on täten hyvä esimerkki uskonnollisten vaihtokulttuurien yllirajaisesta leviämisestä (uskonnon yllirajaisuudesta, ks. esim. Pauha & Konttori 2020). Yllirajaisuus on yleisesti tyypillistä nykypäivän uskonnolle, mutta se saattaa olla erityisen luonteenaomaista eurooppalaisille shiioille. Monet shiialaisen islamin keskeiset käytännöt

ja instituutiot tukevat ylirajaisten suhteiden kehittymistä eri maiden shiiojen kesken. Hyvä esimerkki tästä on *maraji ' taqlid* (yks. *marja' taqlid*) – eri puolille shiialaista maailmaa levittäytyneet korkea-arvoiset uskonoppineet, joiden joukosta kunkin uskovan tulee perinteisen käsityksen mukaan valita esimerkki, jota seurata uskonnollisissa kysymyksissä. Matthijs van den Bos (2011, 556) on tutkinut Iso-Britannian ja Alankomaiden shiia-yhteisöjä ja todennut, että ”shiialaisuuden hätkähdyttävät ylirajaiset ominaispiirteet ja yleiset havainnot eurooppalaisesta islamista viittaavat runsaaseen rajat ylittävään ja poikkietniseen järjestäytymiseen Euroopan shiiojen kesken”.³

Stand4Hussainin kanssa samoihin aikoihin syntyi myös toinen hieman vastaava kampanja, ”Who is Hussain?”.⁴ ”Who is Hussain?” sai alkunsa Lontoossa, mutta on sittemmin alkanut toimia kansainvälisesti. Stand4Hussain on sitä vastoin pysynyt kansallisena tapahtumana, josta kunkin maan omat shiianuoret itse vastaavat. Norjassa tapahtumaa varten on perustettu erillinen Stand4Hussain-järjestö. (Flaskerud 2018, 491.)

Stand4Hussain ja ennakkoluulot

(MINA) Olen itse toiminut alusta asti hyvin aktiivisessa roolissa tempauksen järjestämisessä ja olen huomannut, että nuoret ovat hyvin tietoisia niistä ennakkoluuloista, joita heihin kohdistuu niin ei-muslimien kuin ei-shiialaisten toimesta. Nuoret ovatkin hyvin innokkaita rikkomaan näitä ennakkoluuloja ja kertomaan uskostaan omin sanoin. Yleisimmät keskustelunavaukset kohtaamistilanteissa liittyvät kysymyksiin naisten asemasta, huivin käytöstä tai Lähi-idän poliittisesta tilanteesta. Vaikka kysymyksiin saattaa sisältyä ennakkoluuloja, keskustelun henki on kuitenkin useimmiten hyvin lämmin ja positiivinen. Tämän huomaaminen on ollut nuorillemme tärkeää, sillä he saavat vahvistuksen siitä, että heille tärkeät arvot ja perinteet hyväksytään kyllä, niistä ei vain ehkä tiedetä. Sanoisinkin, että Stand4Hussain on ennen kaikkea suunnattu shiianuorille itselleen, sillä tempauksen kautta heille tärkeä tapahtuma nostetaan keskiöön ja tehdään näkyväksi osaksi Helsingin katukuvaa.

Lämminhenkisten keskustelujen lisäksi joukkoon on mahtunut myös haastavia kokemuksia. Joko hyvän tai huonon sattuman ansiosta Stand4Hussain on osunut useampana vuonna samaan aikaan ja paikkaan kuin Suomi ensin -mielenosoitukset. Tällöin kohtaamme enemmän negatiivissävyytteisiä keskusteluja, mutta olemme onneksi kouluttaneet kaikki vapaaehtoisemme sivuuttamaan hyökkävältä tuntuvat keskustelut. Tarkoituksena ei ole käännäyttää ketään, joten keskustelun junnatessa paikallaan se on parasta lopettaa.

Kuva 4: Lämminhenkiset kohtaamiset ovat hyvin merkittäviä nuorten identiteetin vahvistamisen kannalta. (2018)

³ ”Shiism’s striking transnational features, and general findings on European Islam, suggest prolific border-crossing and cross-ethnic organization among Shiites in Europe.”

⁴ <https://whoishussain.org>

Mielenilmaukset ovat myös luoneet kontrastia: toisella puolella Narinkkatoria saatetaan huutaa solvauksia, kun toisella puolella jaetaan kaakaota. Tästä olemmekin saaneet ohikulkijoilta usein kiitosta ja koen, että viesti, jota olemme halunneet lähettää, on mennyt vahvemmin perille, kun kontrasti on ollut niin näkyvää. Lisäksi käytäntönä on ollut, että syvää teologista tuntemusta vaativat kysymykset ohjataan imaamille ja naisiin liittyvät kysymykset ohjataan suoraan naisvapaaehtoisille. Vastaus kysymykseen ”miksi naisten täytyy käyttää huivia?” on paljon vakuuttavampi, kun vastaajana on itse huivia käyttävä nainen.

Kuva 5: Stand4Hussain on myös keino luoda dialogia islamin eri suuntausten välillä. (2019)

(TEEMU) Useat kyselytutkimukset ovat osoittaneet, että suomalaiset muslimit kohtaavat muihin uskontoryhmiin verrattuna huomattavan paljon epäluuloja ja vastustusta. Pew-tutkimuslaitoksen vuonna 2018 julkaistun raportin mukaan kolme viidesosaa suomalaisista on sitä mieltä, että islam on yhteensopimaton kansallisen kulttuurin ja arvomaailman kanssa.⁵ Osuus on suurempi kuin vastaava osuus missään muussa Länsi- tai Pohjois-Euroopan maassa. (Pew Research Center 2018, 21.) Samana vuonna toteutetussa International Social Survey Programme (ISSP) -tutkimuksessa puolestaan selvitettiin suomalaisten asennoitumista eri uskontoryhmiä kohtaan ja todettiin, että islamiin suhtaudutaan selvästi kielteisemmin kuin muihin niin sanottuihin maailmanuskontoihin: ISSP-kyselyn mukaan yli puolet suomalaisista (57,2 %) katsoo mielikuvansa islamista olevan ainakin jossain määrin kielteinen. Tutkimuksessa selvitettiin asenteita yhteensä 20 eri uskontoryhmää kohtaan, ja vain Jehovan todistajiin ja saatananpalvojiin suhtauduttiin kielteisemmin kuin muslimeihin. (ISSP & Melin 2019.)

Tutkin musliminuorten yhteiskunnallista aktiivisuutta osana väitöskirjaani (Pauha 2018, 2015). Yhtenä keskeisenä havaintona oli, että tutkimani nuoret olivat hyvin tietoisia islamiin kohdistuvista yleisistä epäluuloista ja kokivat suurta henkilökohtaista vastuuta niiden muuttamisesta. Eräät nuoret kertoivat arvioivansa kaikkia tekemisiään myös siltä kannalta, minkälaisen kuvan ne antoivat islamista ja muslimeista. Olin yllätynyt siitä, kuinka paljon haastattelemani nuoret pitivät yleisten islam-asenteiden korjaamista muslimien itsensä tehtävänä. Nuoret korostivat muslimien omaa vastuuta ympäristön asenteista jopa siinä määrin, että välillä tuntui, kuin he pitäisivät muslimiyhteisöä itseään syypäänä islamiin kohdistuviin epäluuloihin; ”islamiin suhtaudutaan kielteisesti, koska muslimit eivät ole tehneet tarpeeksi töitä asenteiden muuttamiseksi” tuntui olevan eräiden haastattelujen tausta-ajatus. Minun oli hankala hyväksyä

⁵ ”fundamentally incompatible with our country’s culture and values”

tällaista näkemystä. Eihän perusteettoman islam-vihamielisyyden kitkeminen voi olla muslimien itsensä tehtävä! Eivätkö ennakkoluuloiset ihmiset ole itse vastuussa ennakkoluuloistaan?

Jatkuva itsen tarkkailu ja vastuun kantaminen kokonaisen uskonnon julkisuuskuvasta voi olla kuormittavaa. Se voi kuitenkin auttaa välttämään vielä kuormittavamman kokemuksen: hallinnan tunteen menetyksen. Psykologit ovat tehneet runsaasti tutkimusta hallinnan tunteen merkityksestä hyvinvoinnille. Aihepiiriä koskevan tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat muun muassa hallittavuus (*manageability*, Antonovsky 1987), kontrolliorientaatio (*locus of control*, Rotter 1966) ja minäpystyvyys (*self-efficacy*, Bandura 1986). Käytetystä käsitteestä riippumatta tutkimusten keskeisenä tuloksena on ollut, että tunne kyvystä vaikuttaa omaan elämään on keskeinen psykologista hyvinvointia ylläpitävä tekijä. Oleellista on nimenomaan henkilön *kokemus* oman elämänsä hallinnasta – ei se, missä määrin hän todella hallitsee sitä.

Jos islamofobia olisi kiinni vain islamofobikoista, ei nuorilla muslimeilla olisi muuta mahdollisuutta kuin odottaa passiivisesti sitä, että näiden asenteet muuttuvat. Ottamalla itselleen vastuun mielipiteiden muuttamisesta musliminuoret ylläpitävät omaa toimijuuttaan ja tunnettaan siitä, että he voivat vaikuttaa elämäänsä.

Lopuksi

(TEEMU) Stand4Hussain on havainnollistava esimerkki nuorten muslimien uskonnollisesta aktiivisuudesta Suomessa ja laajemminkin Euroopassa. Tapahtumaidea on kehittynyt ja levinnyt ylijärjestyksellisesti shiianuorten kansainvälisten verkostojen kautta. Tapahtuman painopiste on kuitenkin kansallinen; pyrkimyksenä on lisätä vuoropuhelua suomalaisten shiianuorten ja laajemman yhteiskunnan välillä. Teltalla päivystävät nuoret kohtaavat ei-islamilaisten enemmistöväestön kysymykset ja ennakkokäsitykset. Niihin vastaaminen vaatii nuoria ottamaan uskontoperinteensä työkalut omaan käyttöönsä ja tekemään niillä omaa ”katuteologiaansa”. Kuten Flakerud (2018) toteaa, ”katuteologia” on vahvan kontekstuaalista: se edellyttää nuoria etsimään sellaisen metanarratiivin (Aghaie 2004, 88–89), joka tekee 600-luvun Arabian niemimaan tapahtumat ajankohtaisiksi vielä 2000-luvun Suomessakin.

Musliminuoret ovat vähemmistö, johon kohdistuu Suomessa runsaasti ennakkoluuloja ja suoranaista vihaa. Heidän parissaan toimivan tutkijan onkin kiinnitettävä erityistä huomiota omaan tutkimusetiikkaansa ja huolehdittava, ettei omalla toiminnallaan tule ruokkineeksi perusteettomia epäluuloja. Samalla on oltava tarkkana, ettei sinänsä hyväntahtoinen pyrkimys purkaa ennakkoluuloja muutu Messias-kompleksiksi – yritykseksi olla kamppaileva sankari, joka pelastaa musliminuoret kaikilta yhteiskunnallisilta epäkohdilta. Ottamalla itselleen pelastajan roolin tutkija asettuu nuorten musliminuorten yläpuolelle. Nuorista muslimeista tulee itsenäisten toimijoiden sijasta toiminnan kohteita.

Eräs tutkimustyöni tärkeimmistä opeista minulle itselleni on ollut se, että nuoret muslimit eivät tarvitse minua pelastamaan itseään – he tekevät sen kyllä ihan itse. Tehtäväni tutkijana ei olekaan puhua nuorten muslimien puolesta, vaan yrittää saada heidän omaa ääntään paremmin kuuluville yhteiskunnassa.

(MINA) Vähemmistön vähemmistönä joutuu helposti laajemman viiteryhmän varjoon. Shiianuorten rakentaessa omaa identiteettiään on tärkeää, että he pääsevät tuomaan rohkeasti esille myös shiialaisuuden erityispiirteitä. Hussainin (rh) tarina onkin hyvin vahvasti kytkök-

sissä shiialaiseen identiteettiin, jonka uskon olevan syy siihen, että Stand4Hussain vetää puoleensa niin paljon nuoria vapaaehtoisia. Lisäksi myös muut, jotka eivät osallistu itse tapahtuman järjestämiseen tulevat paikalle ihastelemaan ja osoittamaan tukensa, mikä osoittaa shiialaisuuden näkyvyyden merkityksen yhteisöllemme. Tämän vahvan kannustuksen myötä meillä on myös halua kehittää tempausta edelleen ja toiveena onkin tehdä Stand4Hussainista tulevaisuudessa valtakunnallinen tapahtuma.

Kuva 6: Hussainin tarinan merkityksellisyys shiialaisuudessa heijastuu halukkaiden nuorten vapaaehtoisten määrään. (2019)

Kirjallisuus

Aghaie, Kamran Scot

2004 *The martyrs of Karbala: Shi'i symbols and rituals in modern Iran*. Seattle: University of Washington Press.

Alitolppa-Niitamo, Anne

2004 *The Icebreakers: Somali-speaking Youth in Metropolitan Helsinki with a Focus on the Context of Formal Education*. Helsinki: Väestöliitto.

Antonovsky, Aaron

1987 *Unraveling the Mystery of Health: How People Manage Stress and Stay Well*. San Francisco: Jossey-Bass.

Bandura, Albert

1986 *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

Flaskerud, Ingvild

2018 'Street Theology': Vernacular Theology and Muslim Youth in Norway. *Islam and Christian-Muslim Relations* 4: 485–507.

<https://doi.org/10.1080/09596410.2018.1512286>

Gergen, Mary M. & Kenneth J. Gergen

2011 Performative Social Science And Psychology. *Historical Social Research/Historische Sozialforschung* 36: 291–299.

Hautamäki, Petri

2004 *Pojat! Somalipoikien kiistanalainen nuoruus Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Hämeen-Anttila, Jaakko

1999 *Islamin monimuotoisuus*. Helsinki: Gaudeamus.

Isotalo, Anu

2015. *Mistä on hyvät tytöt tehty? Somalitytöt ja maineen merkitykset*. Turku: Turun yliopisto.

ISSP & Harri Melin

2019 ISSP 2018: uskonto IV: Suomen aineisto [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.0 (2019-03-27). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3331>

Juntunen, Marko

2016 *Poikkeustilan sukupolvet: Irakilaispakolaisuus Suomessa*. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Konttori, Johanna & Teemu Pauha

2020 Finland. – Oliver Scharbrodt, Samim Akgönül, Ahmet Alibašić, Jørgen S. Nielsen & Egdūnas Račius (toim.), *Yearbook of Muslims in Europe 11*, 231–246. Leiden: Brill.

Madelung, Wilferd

2005 Imamate. – Lindsay Jones (toim), *Encyclopedia of Religion, 2nd ed.*, 4393–4397. Vol. 7. Detroit: Macmillan Reference USA.

Martikainen, Tuomas

2013 *Religion, Migration, Settlement: Reflections on Post-1990 Immigration to Finland*. Leiden: Brill.

<https://doi.org/10.1163/9789004250581>

Onodera, Henri & Marja Tiilikainen & Helena Oikarinen-Jabai

2019 ”Me ollaan tavallisia ihmisiä, mitä eroa onko muslimi vai ei!” – näkökulmia muuttuvaan nuoruuteen Suomessa. *Nuorisotutkimus* 37: 1–6.

Oikarinen-Jabai, Helena

2017 Young people with muslim backgrounds exploring their multiple sense of belonging. *Synnyt/Origins* 2: 41–53.

Pauha, Teemu

2018 *Religious and National Identities among Muslim Youth in Finland*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Pauha, Teemu

2015 Ambassadors of Faith: Young Muslims Negotiating for Agency in the Face of Discursive Government. *Journal of Religion in Europe* 8: 73–100.

<https://doi.org/10.1163/18748929-00801005>

Pauha, Teemu & Johanna Konttori

2020 Muuttoliike ja ylijäräinen uskonto. – Heikki Pesonen & Tuula Sakaranaho (toim.), *Uskonnontieteen ilmiöitä ja näkökulmia*, 153–162. Helsinki: Gaudeamus.

Pew Research Center

2018 *Being Christian in Western Europe*. Washington, DC: Pew Research Center.

2011 *The Future of the Global Muslim Population: Projections for 2010-2030*. Washington, DC: Pew Research Center.

Rissanen, Inkeri

2014 *Negotiating Identity and Tradition in Single-Faith Religious Education: A Case Study of Islamic Education in Finnish Schools*. Münster: Waxmann.

Rotter, Julian B.

1966 Generalized Expectancies for Internal versus External Control of Reinforcement. *Psychological Monographs* 80: 1–28.

<https://doi.org/10.1037/h0092976>

Timonen, Joonas

2017 *Shia–Sunni relations in Finland: Reflections on pluralism and transnationalism in a diverse society*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Uskonnot Suomessa -hanke

2018 Resalat Islamilainen Yhdyskunta. *Uskonnot Suomessa*. <http://www.uskonnot.fi/yhteisot/view.php>

van den Bos, Matthijs

2011 European Shiism? Counterpoints from Shiites' organization in Britain and the Netherlands. *Ethnicities* 12: 556–580.

<https://doi.org/10.1177/1468796811432687>